

Dienst in de Kloosterkerk op 9 juli 2023; voorganger Jan Tom Schneider; Joh. 15, 1-17.

Gebed om ontferming

Heer onze god
Wij komen voor uw aangezicht
Onder dit dak
Bij u in huis
Maar thuis, Heer, waar is die plaats voor ons?
Is die in onszelf, waar zo vaak onrust heerst?
Waar we ons soms op wankele bodem voelen staan,
Onzeker, niet tevreden met wie we zijn of wat we doen?
Onzeker door schuld of schaamte?
Geplaagd door teleurstelling en gemiste kansen?
Daarom schuilen we liever,
Stoppen weg wat zich binnenin roert.
Heer, dat gij ons de tijd gunt die kennelijk nodig is, onze omweg,
Omgeef gij ons met uw mildheid,
Op weg naar de plaats die goed voelt, naar een plaats bij u.
Zo bidden wij

Heer, bij u in huis komt de gedachte op
Bij wie we thuis zijn of eens thuis waren,
Dat zeldzame wonder dat niet vanzelf spreekt -
Van groei aan elkaar, verlangen naar de ander
Niet zonder elkaar kunnen,
Verbondenheid, het schuilen bij elkaar.
Soms geven we ons niet zo snel meer bloot
En zijn we op afstand.
Dat gij ons dan het vertrouwen geeft in beweging te komen naar de ander
Zo bidden wij u-

Heer,
Waar is de wereld ons nog tot een thuis
Een plaats om te aarden?
De spanningen lopen op en doen mensen op de vlucht slaan.
Wat staat dan die droom van gelijke kansen voor mensen ver van ons af.
Misschien zijn we daarom wel hier, Heer,
Onder dit dak, even binnen,
In de hoop dat u zich tijdgenoot toont van ons, reisgenoot, waar we ook zijn,
In onze wereld in de war.
Daarom bidden wij u-

Lezingen: Jesaja, 27, 2 en 3. ; Johannes 15, 1-17

Preek.

Gemeente, wat is dit voor toespraak waar we middenin terecht komen, in dit hoofdstuk van het Joh evangelie? Het lijkt net of Jezus tot enkele intimi spreekt in een heel eigen taal, met woorden die lijken te komen uit een andere wereld dan de onze.

‘Blijf in mij, dan blijf ik in jullie.’

‘Ik ben de ware wijnstok en jullie zijn de ranken.’

‘De grootheid van mijn Vader zal zichtbaar worden wanneer jullie veel vruchten voortbrengen.’

Het is een van de laatste gesprekken tussen Jezus en zijn vrienden, en de laatste in de rij van zeven ik ben-beeldspraken. Jezus legt nog een keer uit, tenminste zo hebben de schrijvers van dit evangelie dat gecomponeerd, wie hij is en wat hij wil meegeven aan de leerlingen voor wanneer hij er niet meer is. En dan volgen onder meer deze woorden: ik ben de ware wijnstok.

Eigenlijk werd dit evangelie van rond het jaar 90 geschreven om de prille gemeente in Efese, net uit de synagoge gestoten, hoop te geven. Wat durfden zij nog te verwachten in die turbulente tijden? De tempel in Jeruzalem, die houvast bood aan gelovigen, was niet lang daarvoor verwoest, de Romeinen domineerden hun leven. Welke gedachte kon helpen? Het gedeelte dat we lezen moet uitkomst bieden: het zijn woorden uit het hart gesproken, tot vrienden, over wat wezenlijk is, verpakt in het beeld van de wijngaard, zo vertrouwd vanuit de joodse traditie, uit de Tenach, de joodse bijbel. Vele malen was de God van Israel vergeleken met een wijngaardenier en het joodse volk met een wijngaard.

Zoals in de profetie van Jesaja, die hoop geeft met een voorstelling van een god die de wacht houdt, hard werkt voor zijn wijngaard, bemest, bevoeit en snoeit. Dagelijkse arbeid, zodat zijn wijngaard tot bloei komt. Een god die natuurlijk woedend is als zijn volk zijn werk verwaarloost, maar die toorn gaat voorbij, Hij vergeeft zijn volk en blijft zijn bescherming aanbieden, zoals de tekst in Jesaja verder gaat:

Ik koester mijn woede niet

Maar zou ik doorns en distels dulden?

Strijdbaar ga ik erop af

Al dat onkruid steek ik in brand

Tenzij men mijn bescherming zoekt.

Een god met een menselijke gezicht, die niet in de steek laat wat zijn handen gemaakt hebben.

Zo spreekt Jesaja over de wijngaard.

In Johannes krijgt de verhouding tussen god en mens er een dimensie bij. Ook daar is God de wijnbouwer, alleen ditmaal schildert men Jezus af als de wijnstok, die door de Vader onderhouden wordt en gesnoeid. En 'jullie', zo zegt Jezus, 'jullie zij de takken.' Zo zijn allen verbonden en is Jezus de middelaar, de schakel in de keten tussen de wijnheer en de oogst, tussen god en mens. En de boodschap lijkt hier te zijn: wil je leven, houd je dan vast aan de stok, de stam waarmee je tak verbonden is. Mocht je afgedwaald zijn in je leven als mens, stem je dan opnieuw af op de stok waar je aan hoort, stem af met je afstamming, zoek weer de gemeenschap met de jouwen. Want daarvan ontvang je leven, het leven dat stroomt uit de akker van god, door Jezus heen, in de takken die jullie zijn.

En als middelaar tussen god en mens spreekt Jezus ook daarna, als het om de liefde gaat. Die stroomt van de vader, via hem door naar de vrienden. Met als doel dat zij elkaar liefhebben. Gij zult elkander liefhebben! En deze liefde wil dan zeggen dat zij het werk van de Heer voortzetten, het land onderhouden, de juiste voeding vinden en verbinding zoeken met elkaar. Aan het eind van deze rede zinspeelt Jezus op zijn einde, de tijd waarin de vrienden met voldoende hoop voor hun toekomst het leven met elkaar zullen inrichten. En benadrukt de betekenis van de verbinding met elkaar: 'er is geen grotere liefde dan je leven geven voor je vrienden.'

De Joh gemeente geeft hier een plaats aan Jezus, tussen de God van Israel en zijn volk. En we lezen bovendien dat alles onbaatzuchtig gebeurt; er is geen andere agenda bij de Vader of bij Jezus dan dat de vrienden vrucht dragen. 'Alles wat ik van de vader heb gehoord,' zegt Jezus, 'heb ik aan jullie bekendgemaakt.' Ik heb alles doorgegeven, al mijn geestelijke bagage, en dat maakt ons gelijk.

Gemeente, er is nog een verhaal dat gaat over takken afkomstig van dezelfde stam die de verbinding kwijt waren. Het werd verteld in Ghana, in 1927, tijdens een bijeenkomst van leiders van het volk. Het onderwerp: hun visie op de toekomst van hun land, dat onder het bestuur viel van de koloniale overheid, Groot-Brittannië. Gepassioneerd bracht menigeen daar zijn standpunt naar voren, de opvattingen lagen ver uiteen en opvallend genoeg waren veel

stamoudsten bereid om zich onder het gezag van de Britten te scharen, en dat te zien als hoogste cultuur. Toen stond een jong politicus op, James Aggrey, hij vroeg het woord, ging niet direkt in op vorige sprekers. Hij kwam met andere taal, met een beeld en vertelde een verhaal.

Er was eens een landbouwer die in het bos een jonge arend ving. Hij nam het mee en vond er niet zo snel een plek voor, dus stopte hij het dier bij de kippen in het hok. De tijd verstreek en de arend begon te lopen als de kippen, geluid te maken als de kippen, graan te pikken als de kippen. Tot de landbouwer eens een bezoeker kreeg die zijn land graag wilde zien. Bij het kippenhok barstte deze toen in lachen uit. 'Maar wat doet die arend in het hok van de kippen? Moet je hem zien, hij weet zelf niet meer waar hij van afstamt. Weet je wat, ik ga deze vogel weer laten vliegen.'

Het kostte de bezoeker enige moeite om de arend zover te krijgen, maar inderdaad strekte deze uiteindelijk zijn vleugels uit, overwon zijn angst, steeg op en vloog weg.

Naar verluidt maakten de woorden van James Aggrey diepe indruk. Net of de aanwezigen, dankzij dat beeld, zich na lange tijd bewust werden van hun bestaan op afstand van elkaar, van de kern van hun land. Weg van de oorsprong. Dit verhaal zou velen hoop geven in de strijd tegen een overheerser en voor de eigen cultuur. Het verhaal zou een bron van inspiratie worden voor vele onderdrukten en aan de basis komen te liggen van de bevrijdingstheologie in Latijns-Amerika: strijden in de naam van het evangelie voor gelijkheid en rechtvaardigheid.

En dan hangen er al enkele weken prachtige lichten aan het balkon. De Haagse kunstenaar, Jan de Weerd, hergebruikt wat hij vindt: afwasteiltjes, emmers, wasmanden. Overall kan hij oogsten, zijn materiaal ligt in de natuur. Hij geeft het een nieuw leven en verbindt alles met elkaar, neemt het op als schakels in een keten van licht, zoals we dat daar zien. Haal er een tussenuit en de verbinding is weg. Een veelkleurig koord, maar allemaal toch gelijk, verbonden met elkaar en vol van licht en leven.

Moge dat beeld in onze levens werkelijkheid worden.

Amen.

Bronnen:

L. Boff, het verhaal van de arend en de kip

J. Nieuwenhuis, het laatste evangelie

J. Nieuwenhuis, Groeten van Johannes.

Voorbeden.

Grote god

Wij danken u voor dit huis

Dat velen al zovele jaren tot thuis is

Voor de vele handen en stille krachten

Die liefde geven en zorg en aandacht

aan al wie hier komen, aan al wat hier gebeurt.

Wij danken u voor de vaste grond die gij ons biedt

De richting, het wezenlijke, temidden van alle franje.

Wij danken u voor allen die zorg verlenen aan een ander

Alle handen die dag en nacht iemand dragen, verzorgen, omgeven.

Wees gij met allen die rouwen om een geliefde

Die nimmer wennen aan de lege plaats die er is gekomen naast hen.

Wees gij met jonge mensen, met jonge gezinnen, nu de zomer roept.

En wij danken voor allen die een droom in leven houden

Voor een land, een volk, een cultuur, een schonere wereld

En bereid zijn daarvoor te strijden.

Wees gij met allen die over ons zijn aangesteld.

En wij noemen vandaag in het bijzonder Irene Kapinga.

Hoor gij ons dan in de stilte van dit uur.

...

Amen.